

	<p style="text-align: center;">מדינת ישראל משרד החקלאות ופיתוח הכפר פקיד היערות</p>	
---	--	---

העץ חשיבותו ותרומתו לנוף ולסביבה הכפרית והעירונית

אגרונום ישראל גלון, מנהל אגף פרחים והנדסת הצומח ופקיד היערות

רקע: שימוש בעצים בסביבה העירונית מוכר היום כיער אורבני. מדינת ישראל חתמה על אמנות בנלאומיות על שמירה על המיגוון הביולוגי ועל הקטנת הזיהום בפחמן דו חמצני. אין ספק שהעצים הינם אחד הגורמים שמשפיעים לטובה בשני התחומים הללו. ככל שהעץ גדול יותר ובוגר יותר תרומתו לנושאים אלו ואחרים גדולה יותר. ולכן ההגנה על עצים חשובה ביותר.

- העץ משמש כ"חיק הטבע" למתגוררים בעיר. הוא מקשר אותנו לעונות השנה בהזכירו לנו את הפריחה, הלבולב והשלכת. הוא משפר ומיפה את הסביבה ומעלה את איכות החיים בסביבה העירונית הכפרית ובמרחב הפתוח.
- העץ מהווה גורם משמעותי בתכנון החלל העירוני והכפרי.
- העץ מהווה את האלמנט החי הגדול והבוגר ביותר בנוף, משמש כחלק ממורשתו של עם וארץ ויש לו משמעות היסטורית לאומית ואישית.
- עץ אחד יכול לספוג בשנה 20 ק"ג אבק ו"לבלוע" 80 ק"ג תרחיפים, המכילים מתכות רעילות ככספית, ליתיום, עופרת וכדומה.
- עץ אחד מנקה, מסנן ומטהר 100,000 מ"ק אוויר מזוהם, מייצר 700 ק"ג חמצן, וקולט 20 טון פחמן דו-חמצני.
- חלק מהחמצן באוויר, שאנו נושמים, מיוצר ע"י הצמחים - אין בעולם מקור חמצן אחר. ללא עצים וצמחים לא היה ביכולתנו לנשום.
- העץ מהווה גורם ביצירת מיקרואקלים – בהקטנת רוחות, בשיפור הלחות היחסית ובעיקר בשיפור טמפרטורה - עץ אחד מסייע להפחתת הטמפרטורה בסביבתו בקיץ עד 5 מעלות ומקטין את עומס החום באופן משמעותי. העצים מסייעים להקטנת תופעת "אי החום העירוני" ומהווים גורם משמעותי בוויסות האקלים בסביבה בנוייה ובהקטנת העלויות לצורכי חימום וקירור מבנים באחוזים ניכרים.

- עץ אחד בקרבת הבית דומה לקיר אקוסטי - הוא בולם רעשים ומפחית את עוצמת הרעש. חלק מהשפעה זו הינה פסיכולוגית.
- לעץ ומופעיו השפעה מרפאה ומרגיעה על בני האדם, העץ מרכז את הקווים המרובעים בסביבה הבנויה. מקטין שימוש בתרופות הרגעה, מקטין את סרטן העור באיזורים חשופים לקרינה.
- העץ מחזק את הקשר של התושבים לסביבה. משפר קשר בין תושבים ומהווה מקור ללימוד תופעות בוטניות וביולוגיות.
- עץ בוגר, שקוטר גזעו כחצי מטר, נאמד בכ-20,000 ₪. על פי המקובל בספרות תרומתו הכלכלית נטו של עץ לסביבה מוערכת בכ-100 דולר לשנה.
- עץ בוגר בסמוך לנכס מעלה את ערכו הכלכלי של הנכס באחוזים רבים. וככל שכמות העצים רבה יותר כגון חורשה, שדרה, פארק ערכם הכלכלי של הנכסים עולה.
- עץ אחד מהווה גורם משמעותי בשמירה על המיגוון הביולוגי – העץ משמש בית לעשרות ציפורים, עטלפים, לחרקים [פרפרים, דבורים, חיפושיות ועוד], פטטריות נוף וקרקע, שילשולים ועוד.
- מערכת השורשים של עץ מהווה גורם משמעותי בייצוב קרקע, בסיוע בקליטת מי גשם, בהפחתת נזקי נגר עילי.
- מערכת שורשים של עצים בוגרים עשויה להיות גורם ממתן באופן משמעותי ברעידות אדמה.

חשיבות העץ בגן ובנוף

- משמעות בנוף לטווח הרחוק
- המימד הגדול ביותר בעולם האורגני
- בעל אורך חיים רב-קיימות, מאות שנים
- 10% מהמינים בטבע
- מעלה את ערך הנכסים והסביבה
- ערך סנטימנטלי
- משפר מיקרו-אקלים - הקטנת טמפרטורה, הצללה, הקטנת קרינה
- שימושים נוספים - שימוש פונקציונאלי, אסטטי, אדריכלי, הנדסי

לסיכום, האוויר, שאנו נושמים, עובר ללא הפסק תהליך של ניקוי על ידי העצים; העצים שומרים על בריאותנו - מזרימים לנו חמצן ומסננים את האוויר ממתכות רעילות ומאבק; הם מקררים אותנו בקיץ, מייפים את העיר, מקטינים את רעשי התנועה, והודות להם נשמע לאוזננו ציוץ הציפורים.

תרומתם האדירה של העצים צריכה לעמוד לנגד עינינו גם בעונת הנשירה של פירות הפיקוסים המטרידה, הנמשכת כ-3 חודשים בלבד. עד אשר ימצאו הרשויות המוניציפאליות דרך לספק לנו חמצן נקי ולטהר את האוויר המזוהם במקום העצים, יואילו אלה ויעשו את מה שכן ביכולתן לעשות - ניקוי המדרכות. כדאי לזכור, שאת מה שעושה עץ אחד בשנה למען הפחתת זיהום האוויר, לא מצליח אף ראש רשות לבצע במשך 10 שנים.

עלינו לשמור על העצים, למנוע כריתה וגיזום צמרות אגרסיבי, לוודא שרק אנשי מקצוע יטפלו בעצים ולהעביר מידע זה לכל מי שטרם התוודע לחשיבות העצומה של העץ בחיינו, בעיקר בסביבה עירונית.

- דברי בן גוריון בכנסת - 17.12.1962 [בעת הבאת חוק גנים לאומיים, שמורות טבע אתרי לאום ואתרי הנצחה לקריאה ראשונה בכנסת]
- "עץ בן שבעים שנכרת - לא יוכל לבוא במקומו שום מבנה מועיל חדש. אין תמורה לעץ עתיק. המשמיד עץ כזה עוקר שורשי אדם. אין שום בניין או חשמל חשוב יותר מעץ איקליפטוס עבות, שקמה ישנה, חורש אלונים. הם שורשי האדם. בניין תוכל להקים כאן או שם, ולעץ בן מאה אין תמורה. אין זו רק ונדליות אלא ערעור העתיד. ובאיזו קלות עוקרים אצלנו. תמיד נמצא שעצים מפריעים למישהו או למשהו, לקו הישר של המדרכה או לחוטי החשמל או לאיזה כיכר קטנה שמישהו יזם בדמיונו קצר הכנפיים..."

מן המקורות

"בשעה שברא הקב"ה את האדם הראשון נטלו והחזירו על כל אילני גן העדן ואמר לו: ראה מעשיי, כמה נאים ומשובחים הם, וכל מה שבראתי- בשבילך בראתי. תן דעתך שלא תקלקל ותחריב עולמי, שאם תקלקל - אין

מי שיתקן אחריך" .. [קהלת רבה]

איסור קציצת אילנות טובים - האיסור המקראי לכרות עצי פרי זכה להתייחסות רבה ולפיתוח ניכר בספרות חז"ל. נאמר בגמרא, כי קוצץ אילנות טובים, "אינו רואה סימן ברכה לעולם" (פסחים נ, ע"ב), וכן הסביר רבי חנינא את מותו בטרם עת של בנו כעונש על שקצץ עץ תאנה טרם

זמנה (בבא קמא צ"א, ע"ב). קוצצי אילנות טובים נמנים על אלה שבעטיים "מאורות לוקין" (תוספתא סוכה [ליברמן], ב, ה). לפי מדרש פרקי דרבי אליעזר פרק לג (מהד' מ' היגר, חורב י [תש"ח], עמ' 202) "בשעה שכורתין את האילן שהוא עושה פרי, הקול יוצא מסוף העולם ועד סופו, ואין הקול נשמע".

"בל תשחית" - חז"ל הרחיבו את האיסור המקראי להשחית עץ מאכל, לשיטה אקולוגית שלמה "בל תשחית", האוסרת השחתת כל מה שיש בו שימוש ותועלת לאדם, כפי שסיכם את הדברים הרמב"ם: "ולא האילנות בלבד, אלא כל המשבר כלים, וקורע בגדים, והורס בנין, וסותם מעין, ומאבד מאכלות דרך השחתה, עובר בלא תשחית, ואינו לוקה אלא מכת מרדות מדבריהם" (הלכות מלכים ו, י).

